

Kvalitetsuppföljning 2017

Kristofer Fagerström

Dnr Bun 2017/116
mars 2017

Innehåll

SAMMANFATTNING	2
1. BAKGRUND	2
2. FOKUSOMRÅDEN.....	3
3. REFLEKTIONER FRÅN KVALITETSUPPFÖLJNINGARNA.....	3
3.1. Systematiskt kvalitetsarbete	3
3.2. Inkluderande arbetssätt.....	5
3.3. Digital kompetens.....	7
3.4. Utbildning på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet	8
4. SLUTSATSER OCH FÖRSLAG	10

SAMMANFATTNING

Det är sjunde året som företrädare för barn- och ungdomsförvaltningen besöker samtliga kommunala för- och grundskolor i Järfälla. Syftet med kvalitetsuppföljningarna är att skapa en dialog kring kvalitet och utveckling utifrån barn- och ungdomsnämndens strategi *Program för resultatförbättring* samt att ge en återkoppling på de årliga måluppfyllelse- och analysrapporterna som enheterna skickar in.

I år har uppföljningarna utgått från fyra områden som finns i *Program för resultatförbättring*.

- systematiskt kvalitetsarbete
- inkluderande arbetssätt
- digital kompetens
- utbildning på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Resultaten från årets kvalitetsuppföljningar visar att Järfälla kommun har verksamheter av god kvalitet, men att det finns områden som skulle kunna utvecklas än mera. Av detta skäl föreslås en tidsmässig förlängning av fokusområdena till nästkommande läsår. Detta så att den utveckling som finns hos enheterna får tid att verka och ge resultat. Utöver engagemang så bör vikten av långsiktighet beaktas när det handlar om utveckling av pedagogisk verksamhet.

1. BAKGRUND

Kvalitetsuppföljningar är en del av barn- och ungdomsförvaltningens systematiska kvalitetsarbete. Det är sjunde året som kvalitetsuppföljningar genomförs och gensvaret har hittills varit positivt från enheterna. Förvaltningen har valt att ha kvalitetsuppföljningar bland annat då verksamheterna tidigare uttryckt en avsaknad av återkoppling på måluppfyllelse- och analysrapporterna som de årligen skickar in. Genom kvalitetsuppföljningarna kan förvaltningen skapa en dialog med enheterna kring kvalitet och utveckling samtidigt som enheterna ges stöd i sitt fortsatta utvecklingsarbete.

Uppföljningarna är även ett tillfälle för förvaltningen att få underlag för sitt fortsatta strategiska arbete. Idén med kvalitetsuppföljningarna är att skapa ett utbyte av synpunkter kring kvalitetsfrågor - inte att i första hand utvärdera verksamheterna. För att diskussionerna ska kunna ge utrymme för många olika tankar bygger uppföljningarna på ett öppet samtal och följer således inte något strikt frågeformulär. Det är värt att betona att enheterna själva äger ansvaret för sin utveckling, och därmed har ansvar för att ta initiativ som leder till förbättrad måluppfyllelse.

Inför uppföljningarna sammanställs aktuell statistik som avser elevresultat, personalitet och liknande. Utgångspunkten för uppföljningarna är i huvudsak barn- och ungdomsnämndens *Program för resultatförbättring* samt enheternas egna måluppfyllelse- och analysrapporter. Från förvaltningen deltar förvaltningsdirektör, verksamhetschefer och utredare. Från enheten deltar enhetens ledning.

2. FOKUSOMRÅDEN

Utgångspunkten för kvalitetsuppföljningarna är, som ovan nämns, i huvudsak barn- och ungdomsnämndens strategiska dokument *Program för resultatförbättring*. Det består av fyra punkter.

- systematiskt kvalitetsarbete
- inkluderande arbetssätt
- digital kompetens
- utbildning på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

3. REFLEKTIONER FRÅN KVALITETSUPPFÖLJNINGARNA

Nedan följer en sammanfattning av de generella iakttagelser som förvaltningen tagit med sig från samtalen. På några enheter, där enhetschefen varit helt nyttillträd, har samtalen mer kommit att handla om en lägesbeskrivning och planeringen framåt.

3.1. Systematiskt kvalitetsarbete

Kravet på systematiskt kvalitetsarbete förstärktes i och med skollagen från 2011. Det innebär bland annat att det ska finnas utarbetade metoder för att resultat ska kunna följas upp och ligga till grund för prioriteringar och nya utvecklingsområden. Detta ska ske både på huvudmannanivå och på enhetsnivå.

Att bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete handlar om att hitta ett förhållningssätt där bland annat resultat och måluppfyllelse analyseras utifrån en mängd olika synvinklar. Givetvis är resurser i form av pedagoger, lokaler och läromedel centrala för att nå en god kvalitet i verksamheten, men personalens egen potential i förbättringsarbetet får inte glömmas bort. En undersökande och självkritisk attityd hjälper till att finna utvecklingsområden som kanske annars inte skulle synliggöras.

Kvalitetsuppföljningarna visar på att nästan alla enheter idag har utarbetade kvalitetshjul som beskriver när och hur uppföljningar ska genomföras, men det som fortfarande kan utvecklas är väl genomarbetade resultatanalyser. Kvaliteten på de resultatanalyser som finns i enheternas måluppfyllelse- och analysrapporter är varierande. Några enheter har kommit långt och kan analysera resultaten utifrån genomförda insatser och dess eventuella effekter. Andra enheter befinner sig i en beskrivandefas där enheternas eget kvalitetsarbete tydligare behöver kopplas ihop med elevresultaten.

I sammanhanget ska det nämnas att den mall som enheterna utgår ifrån i sina måluppfyllelse- och analysrapporter är ny för året. Den tidigare mallen möttes av kritik, varpå förvaltningen utarbetade en ny mall. Den nya mallen har mötts av blandade reaktioner - några enheter har framfört positiva kommentarer, medan andra enheter har pekat på utvecklingsåtgärder. Viktigt att påpeka är också att Järfälla kommun för tillfället utvecklar sitt digitala beslutsstödssystem Hypergene. Barn- och ungdomsförvaltningen är en del av denna process och förhoppningen är att den nya mallen framöver ska integreras i Hypergene vilket kommer underlätta för enheterna då flertalet uppgifter kan hämtas direkt från systemet vilket i sin tur ska ge en tidsparande effekt.

Oaktat mallens betydelse så går det att konstatera att enheternas måluppfyllelse- och analysrapporter är av skiftande kvalitet och innehåll. Några enheter fokuserar på de aktiviteter man genomför, men inte så mycket på dess eventuella effekt/er. Varför man fokuserar på aktivitetens genomförande snarare än dess effekter kan ha flera orsaker. En hypotes är att det handlar om att man behöver utveckla en djupare teoretisk förståelse för vad systematiskt kvalitetsarbete faktiskt utgör. Man kanske ser vikten av att arbeta systematiskt med olika aktiviteter, men inser inte betydelsen av att i efterhand analysera och utvärdera dess effekter. Aktiviteterna snarare än effekterna av desamma blir målet med arbetet. En annan hypotes kan vara att det handlar om en bristande vana i att analysera, det vill säga viljan kan mycket väl finnas där, men förmågan och vanan att analysera olika utfall systematiskt behöver utvecklas. Att arbeta analytiskt med förskole- och grundskoleverksamhet kan te sig utmanande då verksamhetens innehåll inte alltid låter sig kvantifieras eller mätas på ett enkelt sätt. Här är det dock viktigt att påpeka att arbetet med systematiskt kvalitetsarbete inte handlar om att ta fram perfekta analyser från start, utan snarare om att börja bygga en långsiktig kultur av att våga analysera sin verksamhet inifrån.

Även om det som ovan nämns finns ett behov av utveckling vad gäller resultatanalysen hos flertalet enheter, ska det framhållas att flera enheter har tagit utvecklingssteg och visar på analyser som lovar gott inför framtiden. Resultatanalyserna hos dessa enheter kännetecknas nästan alltid av att man arbetar förtroget med en modell i sin analys och att man har en organisation som stödjer arbetet med systematiskt kvalitetsarbete. Nedan följer några goda exempel på hur olika enheter i Järfälla kommun arbetar med systematiskt kvalitetsarbete.

En enhet baserar sitt arbete med resultatanalys på Ämnesdidaktiskt kollegium (ÄDK). ÄDK är, något förenklat, en modell som bygger på kollegialt ansvarstagande och utvecklande av undervisningen. Arbets sättet är utvecklat tillsammans med forskare på Göteborgs Universitet och en central utgångspunkt är att lärare gemensamt planerar, utför och utvärderar undervisningen. I de kollegiala mötena för undervisningen fokuseras det på undervisningens innehåll och elevers lärande utifrån en vetenskaplig teori om lärande, variationsteorin. Teorin fokuserar på vad som skall läras och hur innehållet kan behandlas för att det skall vara möjligt att lära. Professor Helen Temperley menar att det är viktigt att ta fasta på lärarnas undersökande och kunskapsbildande cykel, där lärarna kollegialt utvecklas till att bli experter på att se samband mellan undervisningsmetoder och resultat. För just detta ändamål ter sig ÄDK särskilt lämpat.

Ett annat sätt att bygga upp sitt kvalitetsarbete är att koppla det till ett redan etablerat arbetsverktyg som används i vardagen. En förskolenhet har valt att bygga upp sitt systematiska kvalitetsarbete utifrån enhetens egen arbetsplan. Arbetsplanen används som ett processverktyg i vardagen vilket gör att kvalitetsarbetet blir ett levande arbete. Arbetsplanen utvecklas kontinuerligt utifrån verksamhetens behov vilket gör att den uppfattas som dynamisk och vardagsnära. I syfte att samla in information om enhetens utvecklingsbehov arbetar förskolan med pedagogisk dokumentation som senare analyseras kollegialt i organisationen. För att ytterligare stärka upp arbetet med det systematiska kvalitetsarbetet har organisationen anpassats. Det finns en tydlig fördelning av arbetsuppgifter i organisationen vilket gör att kvalitetsfrågorna får den tid och plats som arbetet kräver.

En annan enhet tar stöd i de resultat som skolan har för att utveckla sitt kvalitetsarbete. Man har analyserat befintliga resultatdata i de nationella proven och därefter dragit slutsatser för framtida utvecklingsområden. I kombination med ytterligare satsningar på pedagogiskt material och en utarbetad strategi över vad eleverna behöver lära sig, har enheten arbetat målmedvetet och systematiskt för att förbättra resultaten. En viktig del i arbetet har varit att förankra elevresultaten hos alla lärare på enheten. Arbetet ska dock inte stanna där utan enheten strävar efter att utveckla samarbetet inom kommundelen. Man vill ta elevresultaten både ”uppåt och nedåt”, från förskola till högstadium. Då elevresultaten är en grundbult i det systematiska kvalitetsarbetet är det viktigt att resultaten analyseras av både avlämnande och mottagande enheter, framhåller rektorn. Bara så kan enhetens arbete med eleverna analyseras i en kontext, vilket är avgörande för skolutvecklingen på sikt.

3.2. Inkluderande arbetssätt

Tanken med det inkluderande arbetssättet är att alla barn och elever dels ska ha rätt till undervisning som passar deras förutsättningar och behov, dels ska känna en social gemenskap med övriga barn och elever. På senare tid har *tillgänglighet/tillgänglig lärmiljö* blivit begrepp som ofta nämns i sammanhanget med *inkludering* och *inkluderande arbetssätt*. Med tillgänglighet avses ett begrepp som beskriver hur väl en organisation, verksamhet, lokal eller plats fungerar för barn och elever oavsett funktionsförmåga. Tillgänglighet är de förutsättningar som krävs för att alla barn och elever ska kunna vara delaktiga i en inkluderande skolverksamhet. Det räcker dock inte att anpassa den fysiska miljön för att tillmötesgå varje barn och elevs behov. För att skapa en *tillgänglig lärmiljö* behöver lärare vara beredda att prova nya arbetssätt och metoder. Det kan till exempel handla om att förändra gruppaktiviteter så att det passar barnets/elevens behov och lärande. Tillgänglig lärmiljö är med andra ord ett begrepp som utgår från en helhetssyn på lärande.

Generellt sett kan det sägas att en positiv förändring har ägt rum vad gäller enheternas förhållningssätt till inkluderande arbetssätt. Det finns idag en ökad medvetenhet hos flertalet enheter om inkluderande arbetssätt. Ett exempel på detta är att enheterna idag inte sätter likhetstecken mellan elevers fysiska placering i en grupp och inkluderande arbetssätt. Det finns en förståelse för att inkluderande arbetssätt mer handlar om en anpassning utifrån elevens behov i kombination med betydelsen av det sociala samspelet. Även JBE (Järfälla barn- och elevhälsa) vittnar om att det skett en positiv utveckling över tid i Järfälla när det handlar om inkluderingsarbete. Dels finns det ett tydligare samarbete mellan JBE:s utsända personal och lärarna på enheterna, dels har den allmänna förståelsen för inkluderingsarbete höjts på enheterna. Ett tydligt exempel som visar att en synvända har ägt rum hos många enheter är att man i dagsläget inte bara efterfrågar JBE:s tjänster för enskilda uppdrag, utan fokus ligger allt oftare på fortbildande kurser. Förut förväntades det att JBE skulle komma ut till enheterna och ”lösa svåra situationer”, men nu har detta förändrats, anser ledningsgruppen på JBE. Många enheter söker idag aktivt handledning hos JBE vilket leder till ökad kompetens hos enheterna.

Ett annat tecken på att inkluderingsarbetet har utvecklats är att många enheter riktar mer fokus mot kollegiet och barn/elevgruppen än mot individen. Istället för att fokusera på den enskilda eleven/barnet eller den enskilda läraren jobbar flera enheter med att involvera hela arbetslaget i inkluderingsarbetet. Det kan till exempel handla om att bygga hållbara strukturer för elever med särskilda behov. Detta underlättas av att

arbetslagen är anpassningsbara och flexibla så att man enkelt kan fördela personal och resurser till de grupper där behovet är som störst.

Ett annat exempel på hur fokus har skiftats från individ till kollektiv är en enhets arbete med att förtydliga rollfördelningen inom arbetslagen. Med en tydligare rollfördelning och ett tillskott i kompetens i form av en socialpedagog upplevs arbetslagen som mer funktionella. Vidare har en specialpedagog getts i uppdrag att tillsammans med lärarna utforma allt stöd i klassrummet. Sammantaget påpekar rektorn att lärarna nu får mer tid över till skolans kärnuppdrag, undervisningen.

Ytterligare en annan enhet berättar om specialpedagogens roll för inkluderande arbetsätt på skolan. Specialpedagogen har ett särskilt uppdrag i att handleda och instruera lärarna i hur de kan tänka kring inkluderande lärmiljöer. Specialpedagogen håller i så kallade IPP-möten (individuell pedagogisk planering) med lärarna för att diskutera arbetssätt som främjar inkludering. Därutöver påtalar även rektorn att enheten är noggrann med att utgå från elevernas behov och förutsättningar när man skapar sina lärandemiljöer – det ska alltid finnas olika typer av arbetssätt och miljöer för eleverna att arbeta i.

Ett annat tecken på att inkluderingsarbetet tenderar att få en mer kollegial inriktning är att flera enheter avsätter tid åt gemensam fortbildning på temat inkludering. Det kan handla om till exempel studiecirklar och/eller gemensamt framtagande av olika strategier. En enhet berättar om att kollegiet har avsatt tid för att hjälpa varandra att ta fram konkreta handlingsplaner för bemötande av elever, strukturer som skapar trygghet för eleverna, och strukturer för lärarnas handlande.

Förskolan har sedan lång tid tillbaka haft en tradition av inkluderande arbetssätt. Det har legat i förskolans kultur att inkludera alla barn i verksamheten, oavsett förmåga och mognad. Med detta fastslaget går det ändå att konstatera att inkluderingsarbetet på förskolan utvecklas kontinuerligt. En metodik som blir allt vanligare och som ger inkluderingen ett tydligt innehåll är det projekterande arbetssättet. Det projekterande arbetssättet bygger på ett gemensamt experimenterande och utforskande där barn och pedagoger formulerar en frågeställning/ett problem innan man söker en lösning på frågeställningen/problemet. Alla barn tillåts bidra med sitt eget sätt att ta sig an frågeställningen/problemet och därigenom skapas olika uttrycksformer och problemlösningar. Genom arbetssättet inkluderas olika erfarenheter, intressen och förmågor vilket i slutändan skapar en mångfald.

Slutligen ska även de nyanlända barnens/elevernas betydelse för inkluderingsarbetet beröras. Att arbeta med barn/elever som har vitt skilda förutsättningar ställer stora krav på förskolorna och skolorna. Även om förutsättningarna inte alltid är de lättaste finns det också goda exempel på hur inkluderingsarbetet med de nyanlända ger goda effekter för hela enheten. En skolas ledning berättar om att lärarna på skolan har börjat arbeta mera språkutvecklande i sitt arbete med samtliga elever. Detta beror på att de nyanlända har verkat som en ”katalysator” i frågan. Dessutom har de nyanlända väckt en större medvetenhet om omvärldens hos de andra eleverna, framhäver skolans ledning.

Trots en generell positiv utveckling inom området inkluderande arbetssätt ska det ändå poängteras att det finns ytterligare utvecklingspotential i Järfällas enheter. Det handlar i första hand om att fler enheter bör kunna flytta fokus i sitt arbete från indi-

viden till gruppen eller till strukturen. Historiskt sett har fokus ofta legat på den enskilda individen, barnet/eleven/läraren, vilket tenderar att ge en problemfokuserad världsbild. För att komma vidare från en situation där allt ansvar lastas på enskilda individer måste ett arbete ske med utgångspunkt att det är kollektivet, till exempel arbetslaget, som tillsammans ska skapa strukturer för att stödja en positiv utveckling.

3.3. Digital kompetens

Det viktigaste skälet till att satsa på digitalisering i förskolan och skolan är att förbereda barn och elever på ett alltmer digitaliserat samhälle. Världsekonomin spås i framtiden bli alltmer digitaliserad och kunskapsintensiv. Traditionella jobb och branscher ersätts av nya kunskapsintensiva arbeten. Digitaliseringen påverkar dock inte bara arbetsmarknadens struktur, utan även samhällsutvecklingen i stort. Den allmänna samhällsdebatten förs i allt större utsträckning på digitala forum, konsumtionen av offentliga och privata tjänster blir alltmer digitaliserad, och automatiseringen av vardagliga hjälpmedel tilltar. Kort sagt, digitaliseringen medför en hel del förändringar och ställer höga krav på individens förmåga att hantera dessa.

I syfte att möta de utmaningar som ett digitaliserat samhälle innebär, lämnade Skolverket i april ett förslag på en nationell strategi för skolans digitalisering till regeringen. Strategin omfattar samtliga skolformer - allt från förskola och förskoleklass till fritidshem och grundskola. Den nationella strategin innefattar fyra områden – kompetensutveckling, likvärdig tillgång till digitala verktyg, undervisning och administration samt forskning och uppföljning av strategin – och har som vision att *alla barn och elever ska utveckla en adekvat digital kompetens* senast år 2022. I visionen ingår även att ” Skolväsendet präglas av att digitaliseringens möjligheter tas tillvara så att de digitala verktygen och resurserna bidrar till att resultaten förbättras och verksamheten effektiviseras.”

Med utgångspunkt i Skolverkets nationella strategi för digitalisering kan det slås fast att Järfällas enheter befinner sig i olika stadier. Vad det är som gör att enheterna utvecklas olika kan ha flera olika orsaker. Enhetens lokala tradition och kultur samt lärarkårens kompetens inom området kan vara två tänkbara faktorer som påverkar hur en enhet utvecklas. En annan betydelsefull del är IT-systemens upplevda funktionalitet. Det senaste läsåret har Järfälla kommun infört en ny lärportal, Vklass, vilket säkerligen kan ha påverkat enheternas utvecklingsarbete inom digital kompetens. Ett nytt system kräver inte sällan att man lägger ned en hel del tid på att dels lära sig systemet, dels identifiera och avhjälpa eventuella ”barnsjukdomar”.

Satsningen på Vklass är en del i en större satsning som Järfälla kommun och barn- och ungdomsnämnden är involverad i. Utöver den nya lärportalen Vklass har bland annat ett nytt ramavtal tecknats med en IT-leverantör som ska ge rektorer och förskolechefer utbildning i hur den digitala tekniken kan användas för att stärka undervisningen. Vidare har den digitala infrastrukturen förbättrats så att fler enheter kan använda de trådlösa näten och dessutom genomförs en satsning för att förtäta tillgången till digitala enheter.

Även om ett antal enheter befinner sig i ett tidigt utvecklingsskede där det fokuseras mycket på tekniska frågor, finns det också goda exempel på enheter där fokus har skiftat från teknik till pedagogik. Ett exempel på detta är en enhets arbete med att individualisera lärandet med hjälp av digitaliseringen. Enhetens företrädare poängte-

rar att man med hjälp av digitaliseringen har bättre möjligheter att låta elever arbeta med uppgifter som stärker lärandet utifrån elevens aktuella kunskapsnivå. En variation av uppgifter och metoder har visserligen alltid varit möjligt, men med hjälp av digitaliseringen har utbudet och tillgängligheten vuxit betänklighet. En annan viktig pusselbit i det digitala lärandet är att det öppnar upp för snabbare och mer effektiv återkoppling mellan lärare och elev. Digitaliseringen förbättrar möjligheten att göra snabba utvärderingar av elevers förståelse, och ge återkoppling på elevernas arbetsuppgifter i direkt anslutning till uppgiftens genomförande. Återigen ska det poängteras att individualiserad återkoppling i sig inte när någon nyhet som kommer med digitaliseringen, men den stora skillnaden är att arbetet nu kan effektiviseras med teknikens hjälp.

Ytterligare ett exempel på en utvecklingsinriktad syn på digital kompetens återfinns hos en förskola. Förskolan betonar vikten av att barnen ska *producera* snarare än passivt *konsumera* för att utveckla digital kompetens. Då utgångspunkten är att den digitala tekniken ska användas för att stödja och stimulera barns lärande, ligger fokus på att de digitala enheterna ska användas på ett sätt som stimulerar kreativiteten. För att lyckas med detta arbete betonar dock förskolechefen vikten av proaktiv fortbildning för pedagogerna. Det krävs både extern och intern fortbildning på enheten, framhåller förskolechefen.

För att stödja enheternas utveckling inom digital kompetens jobbar barn- och ungdomsförvaltningen på olika sätt. En viktig del i arbetet är att kontinuerligt övervaka de stödsystem som enheterna använder och förbättra dessa. För närvarande pågår exempelvis ett kommungemensamt arbete med beslutsstödsystemet Hypergene som involverar barn- och ungdomsförvaltningens verksamheter. Vidare förser barn- och ungdomsförvaltningen enheterna med strategisk hjälp i form av en mall som kan ligga till grund för enheternas egna arbete med digital kompetens. Därutöver finns det även en digital plan som utarbetades 2015 på dåvarande "För- och grundskolor" i barn- och ungdomsförvaltningen. Denna plan ska uppdateras, men för närvarande avvaktar förvaltningen regeringens beslut om de nya nationella riktlinjerna som arbetades fram av Skolverket 2016.

3.4. Utbildning på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

I skollagen slås det fast att "utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet". För att klargöra innebörden av vetenskap kan Skolverkets skrift *Forskning för klassrummet* ge vägledning. Här slås det fast att vetenskap ytterst handlar om att systematiskt utforska tillvaron i syfte att skapa förståelse och ge perspektiv på densamma.

Beprövad erfarenhet är inte samma sak som vetenskaplig grund, även om begreppen ibland sammanblandas. Beprövad erfarenhet kräver till skillnad från vetenskap ingen förankring i olika teorier. Dessutom skiljer sig de metodologiska kraven för kunskap som klassificeras som vetenskap och beprövad erfarenhet. Även om kraven generellt sätt är hårdare för vetenskap än beprövad erfarenhet, kan dock inte beprövad erfarenhet sägas vara en lättvunnen kunskap. Beprövad erfarenhet kräver att kunskapen är systematiskt prövad, dokumenterad och genererad under en längre tidsperiod.

I Järfällas verksamheter finns det såväl styrkor som utmaningar när det handlar om utbildning på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Det som främst kan lyftas

fram som styrkor är att många enheters lärare söker stöd i forskningsbaserad litteratur för att utveckla undervisningen och lärandet. Den beprövade erfarenheten utvecklas tydligast genom att enheterna arbetar med evidensbaserade praktiker som till exempel kollegialt lärande och formativ bedömning.

Konkreta exempel på hur enheterna i Järfälla kommun arbetar med utbildning på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet är bland annat följande:

- flera enheter arbetar med Dylan Williams läromoduler som utgångspunkt
- på ett antal enheter håller förstelärarna i studiecirkel där aktuella forskningsartiklar läses och diskuteras
- på flera enheter lyfter fram att man har tar stöd i specialpedagogernas kompetens för utveckla den vetenskapliga grunden för undervisningen
- en enhet berättar om hur man har konsulterat utvecklingsledaren på barn- och ungdomsförvaltningen för att få stöd i arbetet med pedagogisk dokumentation
- flera enheter lyfter fram förstelärarnätverket som ett forum där nya kunskaper kring vetenskap och beprövad erfarenhet kommer enheten till godo
- ett antal enheter diskuterar hur arbetet med kollegialt lärande och formativ bedömning bedrivs på enheterna

Alla ovan nämnda metoder och arbetssätt för att utveckla arbetet med vetenskap och beprövad erfarenhet är i sak utvecklande. Precis som vetenskapligt arbete i någon mån alltid utgår från tidigare kunskaper är det klokt att börja sitt arbete i befintlig litteratur och forskning. För att ta nästa steg i utvecklingen behöver dock arbetet med det *vetenskapliga förhållningssättet* utvecklas hos flera enheter.

Att utveckla ett vetenskapligt förhållningssätt kräver dels tid, dels träning och tålamod. Ett vetenskapligt förhållningssätt innebär bland annat förmågan att kunna orientera sig i stora informationsmängder, värdera information, och sammanställa information på ett korrekt sätt. Det innebär också att man har utvecklat en förmåga att kritiskt och kreativt kunna omvärdera ”gamla sanningar”, uppfattningar och metoder. Det vetenskapliga förhållningssättet kan därför sägas vara ett viktigt verktyg i det systematiska kvalitetsarbetet.

Även om det generellt sett finns ett utvecklingsbehov hos Järfällas enheter när det handlar om det vetenskapliga förhållningssättet, finns det goda exempel att lyfta fram. En rektor poängter att det systematiska kvalitetsarbetet är grunden för allt utvecklingsarbete på skolan. Man är noggrann med att filtrera bort diverse utvecklingsprojekt som inte har en direkt påverkan på elevresultaten. ”Vi arbetar med färre saker, men vi går på djupet och vi arbetar över tid”, framhåller rektorn. För att förbättra elevresultaten finns det en metodik som dels är systematisk och som dels rimmar väl med det vetenskapliga förhållningssättet. Med utgångspunkt i befintliga elevresultat görs först en analys över resultatens kvalitet. Därefter diskuteras och analyseras olika utvecklingsmöjligheter, varpå dessa genomförs och slutligen utvärderas i förhållande till tänkt effekt och faktiskt utfall. Rektor sammanfattar processen med orden: ”Studera och analysera, det är en lärandeprocess”.

Ett annat exempel på utvecklat vetenskapligt förhållningssätt återfinns hos en enhet som betonar vikten av att ha ett kritiskt förhållningssätt till både läromedel och metoder. Genom reflektion och diskussion utvecklar lärarna sin undervisning utifrån

både erfarenhet och det sammanhang som man befinner sig i. Diskussionerna tar sin utgångspunkt i ”Learning study” och baseras på klassrumsbesök och litteraturstudier. Vidare är man noggrann med att utnyttja den potential som handledning av lärarstudenter och nya lärare ger. Dels försöker man ta del av studenterna och de nya lärarnas kunskap om metoder och forskning, dels ger mentorskapet enheten en möjlighet att kritiskt granska det man gör. Med hjälp av ”nya ögon” kan man upptäcka förbättringsmöjligheter som man kanske aldrig har sett förut då dessa har varit tagna för givna.

4. SLUTSATSER OCH FÖRSLAG

Kvalitetsuppföljningarna fungerar som en återkoppling på det dagliga arbete som enheterna genomför. Genom besök på för- och grundskolor ökar även kunskapen om verksamheterna på förvaltningen, vilket ger förutsättningar för att bra planering och prioriteringar kan tas och genomföras. Även om fokusområdena står i centrum för kvalitetsuppföljningarna så är den öppna dialogen ett viktigt kännetecken för mötena. Med ett förutsättningslöst förhållningssätt eftersträvas uppföljningar där enheterna själva bidrar med att påtala utvecklingsmöjligheter för verksamheten på enhetsnivå och på kommunnivå. Enheterna, har uppskattat uppföljningarna som sådana, framför allt eftersom det ger dem möjlighet att beskriva sitt arbete på ett mer ingående sätt. Samtalen blir ett komplement till det inskickade materialet bestående av måluppfyllelse- och analysrapporter, planen mot diskriminering och kränkande behandling samt verksamhetsplanen.

Resultaten från årets kvalitetsuppföljningar visar på ett övergripande plan att Järfälla kommun har verksamheter av god kvalitet, men att det finns områden som skulle kunna utvecklas än mera. Det har gjorts framsteg inom de fokusområden som har stått i centrum för årets kvalitetsuppföljningar, men kvaliteten kan bedömas som ojämn enheterna emellan. Med en långsiktig ambition om en framgångsrik utveckling av den pedagogiska verksamheten, föreslås en förlängning av fokusområdena till nästkommande års kvalitetsuppföljningar. Som tidigare har påtalats är inte bara engagemang en förutsättning för utveckling utan även tid och tålamod.